

Συναντήσεων, εις ἃ ὑπάρχουν σοβαραὶ ἀναφοραὶ εἰς τὰ Ἰπποκρατικά ἔργα 4) περιοδικῶν, φερομένων μετ' ἑνὸς μονοσύλλαβον τίτλον (λ.χ. Gnomon, Glotta, Platon) 5) περιοδικῶν φερομένων μετ' ἑνὸς περιφραστικῶν τίτλους 6) ὀνομάτων συγγραφέων μετ' ἑνὸς ἐθνικῶν τῶν ὄνομα καὶ τὸ φιλολογικόν, ὅπερ συνήθως εἶναι λατινικόν 7) ὀνομάτων προσωποποιήτων ἀναφερομένων εἰς τὰ ἔργα ἐπίσης ὑπὸ τὴν διπλὴν αὐτῶν ἐκφορὰν καὶ 8) κατάλογον τῶν συγγραφέων τῶν βιβλιογραφουμένων ἔργων μετ' ἑνὸς ἐνδείξεως τοῦ ἀξιοῦτος ἀριθμοῦ καταχωρίσεως τῆς ἐργασίας τῶν. Πλεῖστα εἶναι τὰ νεοελληνικὰ ἔργα, δεῖγμα ἐρεῦνης ἐκτεταμένης, ἀκόμη καὶ αἱ δημοσιεύσεις εἰς τὸν ἡμέτερον «Πλάτωνα».

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

The Hellenic Spirit Byzantine and Postbyzantine, Collected Essays by John E. Rexine, Ἔκδ. Institute for Byzantine and Modern Greek Studies Belmont, Mass. 1981, σελ. 136.

Τὸ προκείμενον βιβλίον ἀποτελεῖ συλλογὴν δώδεκα ἄρθρων, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὴν πνευματικότητα τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων μέχρι σήμερον. Τὸ βιβλίον προϋποθέτει τὴν ἐνότητα τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων ὡς ἕθνος, συνεχῶς ὑπάρχοντος καὶ δρῶντος καὶ ἐξελισσομένου εἴτε ὁ χῶρος ἦτο ἐλεύθερος εἴτε ἐτέλει ὑπὸ ξένην κυριαρχίαν. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ εἶναι καθηγητῆς τῶν κλασσικῶν γραμμάτων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Colgate, N.Y., τὸ δὲ βιβλίον του ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ ἐν Belmont, Mass Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νέων Ἑλληνικῶν Σπουδῶν, τὸ ὅποιον διευθίνει ὁ ἐξαιρετικὸς σοφὸς Κ. Καβαρνός, τοῦ ὁποίου πλεῖστα ἔργα ἔχουν κριθῆ ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὸν «ΠΛΑΤΩΝΑ».

Πρὸ πάσης κρίσεως τοῦ βιβλίου θὰ ἐπεθύμουν νὰ διαπιστώσω ὅτι οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἕλληνες εἶναι ὑπερήφανοι, διότι οἱ ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενεῖς τῆς δευτέρας ἢ τρίτης γενεᾶς τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν ἀπέδειξαν ὅτι ἀνήκουν εἰς ἕνα ἕθνος κατ' ἐξοχὴν πνευματικόν, ἀφοῦ κατὰ τὴν μεγίστην τῶν πλειονότητα διεμορφώθησαν εἰς ἐπιστήμονας καὶ ἐγένεσαν τὰ Ἀμερικανικὰ Πανεπιστημιακὰ Ἰδρύματα μετ' Ἑλλήνων τὸ γένος καθηγητάς.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ J. Rexine εἶναι κατὰ τοῦτο πολύτιμον, ὅτι παρουσιάζει καὶ τεκμηριώνει τὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ βίου μετ' ἐπισημείων ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν Χριστιανικὴν περίοδον, πού παλαιότερον ἐθεωρεῖτο κακῶς —κατὰ φραγκοδυτικὴν ἐπίδρασιν— ὅτι ἦτο ἡλαττωμένης ἀξίας, ἐνῶ τούναντίον ἦτο περίοδος μεταμορφώσεως τῶν ἑλληνικῶν ἀξιῶν εἰς ἑλληνοχριστιανικὰς καὶ κάτω ἀπὸ κυριαρχικὰς ῥωμαϊκὰς φραγκικὰς ἢ τουρκικὰς ἐπιδράσεις ἐξελίσσεται καὶ συνεχίζει τὸν βίον τοῦ ὀνευματικῶς κόσμου τῶν Ἑλλήνων.

Εἰς τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ ὀ R. προβαίνει εἰς σύγκρισιν τῆς σκέψεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν δύο λαῶν, Ἑβραϊκοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ, τῶν μόνων πού ἐπέζησαν ἐκ τοῦ πρὸ τεσσάρων χιλιετιῶν ἐμφανισθέντων καὶ δρασάντων ἔθνων. Ἀντιπαραθέτων τὰ ἐπιχειρήματα δύο συγγραφέων, ὧν ὁ μὲν καταριθμεῖ τὰς διαφορὰς, ὁ δὲ τὰς ὀμοιότητας, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀμφοτέρω ὀ λαοὶ ἔσχον κοινὰς ἐπιρροὰς ἀπὸ τὴν κοι-

νότητα τῶν λαῶν τοῦ 15ου π.Χ. αί., πού ἐξήσεν ἀπό τοῦ Αἰγαίου μέχρι τοῦ Περσικοῦ κόλπου, τὰς ὁποίας ἐκαλλιέργησαν κατὰ διάφορον ἑκαστος τρόπον. Εἰς τὸ 2ον ἄρθρον ἐξαίρει τὴν πνευματικότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ τῆς Ἁγ. Σοφίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι λαμπρὰν ἐξύμνησιν τοῦ ναοῦ ἔκαμει μὲ τὴν περιφρημον Ἐκφρασιν, ὁ σύγχρονος ποιητὴς Παῦλος Σιλεντιάριος, οὗ τὸ ποίημα ἐθησαυρίσθη εἰς τὴν Παλατινὴν Ἀνθολογίαν. Εἰς τὸ 3ον ἄρθρον ἐξαίρεται ἡ ἔρευνα τῆς Ἑλληνικῆς σιγίλλογραφίας, ἣτις ἀποτελεῖ πηγὴν πολυτίμων πληροφοριῶν μαζί μὲ τὰ νομίσματα, περὶ τοῦ τότε βίου, δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ. Εἰς τὸ 4ον ἄρθρον ἐκτίθεται ὁ βίος καὶ αἱ εἰς τὸ Βυζάντιον ἀποστολαὶ τοῦ Ἰταλοῦ ἐπισκόπου Λουίτπράνδου κατὰ τὸν 10ον μ.Χ. αἰ., ὁ ὁποῖος τυχῶν δυσμενοῦς ὑποδοχῆς λόγῳ ὑπεροπτικῆς διαγωγῆς ἐξέφευγεν εἰς τινὰ γραπτὰ του ἐκδικητικῶς δυσμενεῖς περὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῶν Βυζαντινῶν πληροφορίας, αἵτινες συνετέλεσαν εἰς δυσφήμισιν τοῦ Κράτους τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τοῖς Δυτικοῖς. Εἰς τὸ 5ον ἄρθρον γίνεται ἀναφορὰ λεπτομερῆς εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, τὰς μονὰς του καὶ τὸ μοναστικὸν πνεῦμα ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει τοῦ ἐκεῖ βίου, εἰς δὲ τὸ 6ον ἄρθρον γίνεται λεπτομερῆς πῶς ἀπαριθμησὶς τῶν ἐκδόσεων περὶ τοῦ Ἁγ. Ὁρους, τοῦ ἐκεῖ βίου καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ζωγραφικῆς. Μνημονεύονται αἱ ἑλληνιστί καὶ εἰς ξένας γλώσσας ἐκδόσεις καὶ παρέχεται ἐν συνόψει τὸ περιεχόμενον τῶν κυριωτέρων ἐν αὐτοῖς περιεχομένων ἄρθρων. Εἰς τὸ 7ον ἄρθρον ἐξετάζεται ἡ κατάστασις καὶ ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἀπελευθερωθείσης τὸ 1821 Ἑλλάδος μὲ ἀνασκόπησιν τῆς καταστάσεως ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων καὶ τῆς Τουρκοκρατίας. Ὁ συγγραφεὺς τονίζει ὀρθῶς τὸν ρόλον τῆς Ἐκκλησίας ὡς κιβωτοῦ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας ἀλλὰ καὶ τῆς θύραθεν Ἑλληνικῆς παραδόσεως. Παρακολουθεῖται ἡ δρᾶσις της κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ κατὰ τὸν ἐλεύθερον βίον καὶ σημειώνεται ὅτι ἀτυχῶς λόγῳ δυσπιστίας δὲν ὑπάρχει ζωηρὰ συμμετοχὴ της εἰς τὴν διεθνή —Παγκόσμιον Ὁργάνωσιν Ἐκκλησιῶν, πού θὰ ἦτο χρήσιμος διὰ τὴν λύσιν κοινῶν προβλημάτων.

Εἰς τὸ 8ον ἄρθρον περιγράφεται ὁ βίος καὶ τὰ ἔργα τοῦ Διον. Σολωμοῦ, τοῦ ὁποίου δίδεται καὶ ἀπόσπασμα ποιητικὸν ὡς δεῖγμα τῆς ποιήσεώς του. Εἰς τὸ 9ον ἄρθρον παρουσιάζεται ἓνα ποιητικὸν μοτίβο κοινὸν εἰς τὸν ἰδικὸν μας ποιητὴν Κωστήν Παλαμᾶν καὶ τὸν Ἀμερικανὸν Robert Frost. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀποτελεῖ ἀναδημοσίευσιν ἀπὸ τὸν «ΠΛΑΤΩΝΑ» 31 (1979) σελ. 248-257. Ἡ μελέτη ἀναλύει τὰς διαφοράς. Τὸ μοτίβο αὐτὸ εἶναι ὁ τοῖχος, (μάνδρα, φράχτης), πού δὲν εἶναι πρᾶγμα φυσικὸν καὶ φέρει περιορισμοὺς. Καὶ εἰς μὲν τὸν Frost ἐκφράζοντα τὰ αἰσθήματα τῶν ἀγροτῶν συμπατριωτῶν του, ὁ τοῖχος καλῶς ἐπιδιορθώνεται ὅταν φθεῖρεται, ἀφοῦ «ὁ καλὸς τοῖχος κάμνει τὸν καλὸν γείτονα». Ὁ Παλαμᾶς ὁμοίως χειρίζεται τὸ θέμα ὄχι μὲ τὸ αἶσθημα τῶν συμπατριωτῶν του Ἑλλήνων, ἀλλὰ εὐρισκόμενος εἰς οἶστρον ἐξωπατριωτικὸν διαπραγματεύεται τὸ θέμα ὡς πολίτης παγκόσμιος, πού βλέπει ὅτι ἐμποδίζοντα τὰ ἐθνικὰ σύνορα τὴν συναδέλφωσιν τῶν λαῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν εἰς μίαν ἄνευ συνόρων πατρίδα, ὅπως τὸ ἔθνος τῶν γύφτων. Τὸ 10ο καὶ τὸ 11ον ἄρθρον εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τῶν τιμηθέντων διὰ βραβεῖου Nobel Νεοελλήνων ποιητῶν Γ. Σεφέρη καὶ Ὁ. Ἐλύτη. Ὁ δεῦτερος τούτων ἐθεώρησε τὸ βραβεῖον ὡς ἐνδεικτικὸν τιμῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν πολιτισμὸν της, τοῦ ὁποῖου ἀπήχησιν ἀποτελοῦν τὰ τιμηθέντα ἔργα. Τὸ 12ον ἄρθρον εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν πολίτευμα, διὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ὁποῖου ἐργασθέντες ἐκπρόσωποι τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἔθνους εἶχον μελετήσει μετὰ μεγάλης προσοχῆς τὰ περὶ πολιτευμάτων, δημοκρατίας καὶ ἰσο-

νομίας έργα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, εἶχον ἐκτιμήσει τὰς κρίσεις καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δεδομένα τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἔτσι κατώρθωσαν νὰ ἐπιλέξουν τὰ ἄριστα στοιχεῖα διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ Ἀμερικανικοῦ Πολιτεύματος.

Τὸ βιβλίον τοῦ J. Rexine ἀποτελεῖ πολύτιμον ἐπιστημονικὴν διαπίστωσιν ὅτι τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα μὲ τὴν συνέχειάν του εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ εἰς τὴν νεωτέραν περίοδον ζῆ συνεχῶς καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ συμβάλλῃ εὐεργετικῶς εἰς τὸν παγκόσμιον πολιτισμὸν καὶ νὰ φωτίζῃ τοὺς λαοὺς.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

A Gazetteer of Aegean Civilisation in the Bronze Age, Vol. I: The Mainland and Islands by R. Hope Simpson and O.T.P.K. Dickinson, Studies in Mediterranean Archaeology, Vol. LII, Göteborg 1979 (Paul Åströms Förlag), 430, Maps 4 +A—K.

Ἡ ἐπιφανειακὴ ἔρευνα, ὡς βοηθητικὸς κλάδος τῆς Ἀρχαιολογίας, περιλαμβάνεται εἰς τὰς μεθόδους ἐπιστημονικῆς ἀρχαιολογικῶν θέσεων καὶ ἐνδείκνυται, βεβαίως, διὰ τὰς περιοχὰς καὶ τὰς ἐποχὰς ἐκείνας διὰ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχουν γραπτὰ πηγὰ καὶ ἄλλαι πληροφορίες. Αὐτὴν τὴν ἐργασίαν ἐπετέλεσαν εἰς τὴν χώραν μας ξένοι καὶ ἡ συμβολὴ των ὑπῆρξε διττὴ: ἐπεσημάνθησαν αἱ πλεῖσται τῶν ἀγνώστων θέσεων τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἀνηράγησαν πολλὰ ἀριστουργήματα (γλυπτὰ Ἀφαιίας, ζωφόρος ναοῦ Ἐπικουρίου).

Ἡ ἐπισήμανσις πληθῶς θέσεων τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ καὶ τῆς ἀρχαιότητος, γενικώτερον, ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην συμβολὴν τῶν περιηγητῶν (ἐκ τῶν περιγραφῶν τῶν ὁποίων ἔχομεν πλῆθος πολυτίμων πληροφοριῶν περὶ μνημείων καὶ ἐθίμων, τὰ ὁποῖα ἀπῆλειπεν ὁ χρόνος) καὶ τῶν γεωλόγων (A. Philipsson) καὶ ἀρχαιολόγων (L. Ross, E. Curtius) καὶ ἄλλων σκαπανέων, πού ὑπῆρξαν πρόδρομοι (Σπ. Μαρινᾶτος, E. Kirsten, H. Waterhouse, N. Πλάτων) τῶν συγχρόνων μας [R. Hope Simpson, P. Ålin, P. Åström, P. Faure, M.S.F. Hood, W.A. McDonald, D. French, J. Lazenby, L. H. Sackett, Th. Jacobsen, K. Branigan, R. Howell, O.T.P.K. Dickinson, J. L. Bintliff, L.V. Watrous, J.F. Cherry, D. Keller, M. Jameson, P. Wallace - Ed. W. Kase, E. Πλατάκης Ἀδ. Σάμψων καὶ Γ. Ε. Χατζῆ (BA Μεσσηνία)] διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χαλκοῦ κατὰ τοὺς μεταπολεμικοὺς, ἰδίᾳ, χρόνους. Ἄλλαι διεξάγονται ἤδη ὑπὸ τῶν Γάλλων εἰς Νάξον (R. Treuil), ὑπὸ Ἀγγλῶν εἰς Λακωνίαν (H. W. Catling), Βοιωτίαν καὶ Κέα, ἐνῶ ἄλλαι προγραμματίζονται διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον.

Αὐτῆς τῆς μεθόδου ἀγλαὸς καρπὸς ὑπῆρξεν ὁ προκείμενος πρῶτος τόμος, πού ἀποτελεῖ τὴν σύνοψιν ὄλων τῶν ἐργασιῶν εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἐπείξ νήσους (πλὴν Μακεδονίας - Θράκης, νήσων ΒΑ Αἰγαίου καὶ Κρήτης). Εἰς τὸ προκείμενον ἔργον, πέρα τῆς ἐπιτελεσθείσης συλλεκτικῆς ἐργασίας εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὀλως σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ συμμετοχὴ τῶν συγγραφέων εἰς τὴν ἐπιτόπιον - ἐπιφανειακὴν ἔρευναν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ, εἰς ποσοστιαίαν ἀναλογίαν, τὴν μείζονα ἐπιτελεσθεῖσαν ἐργασίαν τῶν ἰχνηλατῶν τοῦ προϊστορικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Τὸ ὄλον περιλαμβάνει εἰσαγωγικὰ στοιχεῖα (εἶδ. ὄρολογία, ἐκτενὴς βιβλιογραφία,